

FELLESORGANISASJONEN

Postboks 4693 Sofienberg
0506 Oslo
Telefon 23 06 11 70
kontor@fo.no
www.fo.no

Kirke-, utdannings-
og forskningskomiteen
Stortinget

Vår referanse

11/00385-1

Dato

05.05.2011

HØRINGSNOTAT TIL STORTINGET OM MELD. ST. 18 (2010-2011) LÆRING OG FELLESKAP

Fellesorganisasjonen (FO) organiserer i overkant av 25000 barnevernpedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeidere. Vi vil med dette komme med våre betraktninger til stortingsmeldingen om tidlig innsats og gode læringsmiljø for barn, unge og voksne med særlige behov.

FO foreslår at komiteen innstiller for stortinget at

- det igangsettes forskningsprosjekt knyttet til bruk av sosialfaglig-, barnevernfaglig- og vernepleiefaglig kompetanse i skolen og barnehager. Forskningen kan ta for seg eksisterende prosjekt og/ eller igangsette forsøksprosjekt.
- det gjøres et klart skille mellom universitets- og høyskoleutdannet personell innen helse- og sosialfag og assistenter. Profesjonsutdannede barnevernpedagogers, sosionomers og vernepleieres kompetanse må anerkjennes på likt nivå som lærernes kompetanse. Nevnte yrkesutøvere må sees på som et supplement til lærere, ikke som deres assistenter.
- det kommer tydelig fram at barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere er ønsket som sosialrådgivere i skolen.
- det blir gitt åpning i opplæringslova for å ansette barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere for å jobbe tverrfaglig sammen med pedagogene
- det blir utformet retningslinjer for sosialfaglige, barnevernfaglige og vernepleiefaglige stillinger som sikrer mulighet for å bruke fagkompetansen disse ansatte har overfor elevene
- det blir gitt åpning i opplæringslova for at vernepleiere kan ha ansvaret for opplæringen til elever med omfattende bistandsbehov/ kognitiv funksjonsnedsettelse
- PPT blir styrket med flere sosialfaglige stillinger og psykologer for å sikre at PPT fremdeles er en tverrfaglig tjeneste.
- det utvikles prosedyrer for å sikre at lokale myndigheter tar ansvar for at lovverket på området faktisk følges.
- det gjøres en ny vurdering om størrelsen på Statped regionsenter sørøst er hensiktsmessig, særlig med tanke på nærhet til brukere.

[Skriv inn tekst]

Generelle betraktninger

FO synes det er gjort et svært godt arbeid med kunnskapsgrunnlaget for meldinga. Dette kapitlet synliggjør mye av det våre medlemmer i skolen har jobbet for, blant annet fokuset på å forholde seg mer til faktorene i miljøet rundt eleven, enn å individforklare elevens utfordringer. Barnevernpedagog, sosionom og vernepleierutdanningene har fokus på individet i konteksten, en ser etter løsninger og muligheter i det en kan påvirke rundt individet og muligheter for utvikling i samspill med forhold rundt seg. Dette gjør at miljøterapeutisk arbeid (definert som tilrettelegging for utvikling) egner seg i skole. Mange barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere som jobber i skolen har samarbeidet tett med lærerne for å oppnå et bedre læringsmiljø for elever som sliter på skolen. Dette i tillegg til å få til et godt samarbeid med hjemmet og med andre instanser eleven har kontakt med, har mange erfart har ført til at eleven har utviklet seg svært positivt.

FO synes det er svært positivt at det nå blir satt søkelys på realiteten i innholdet i mye av spesialundervisninga som foregår. Det trengs styrking. Det bekrefter også Riksrevisjonen sin rapport. FO sine medlemmer som er ansatt for å utføre spesialundervisning i skoler har lenge påpekt svikt i systemet. Det trengs et tydelig lovverk, og gode retningslinjer som kommunene/skolene skal følge. Det er også avgjørende at lokale skolemyndigheter sørger for at lovverket faktisk blir fulgt. Her må sentrale myndigheter ta ansvar, også i forbindelse med denne meldingen.

FO opplever det positivt at det blir fokusert på de elevene som mottar deler, eller hele, sin undervisning i alternative opplæringsarenaer. Udir3 2010 var et viktig bidrag for å stramme inn, og minne skolene på plikten til å sette elevens beste foran i alle vurderinger om alternative opplegg. Vår erfaring viser dessverre at mange skoler etter hvert mister kontrollen over «de vanskeligste elevene» og at behovet for å fjerne disse fra den øvrige elevgruppen og personalet noen ganger ser ut til å telle mer enn eleven sitt eget beste. Vi ser også at i mange tilfeller kunne det vært gjort mer systemarbeid på skolen, og tidligere innsats, som kunne sikret at eleven kunne fortsette å motta undervisning i klassen sin. Vi tror at med riktig og mer kompetanse i skolen, kan flere elever få fullføre skolegangen i normalskolen slik det opprinnelig er tenkt. Høgskoleutdanna personale innen helse- og sosialfag er sammen med pedagogisk personell viktige bidragsytere for å sikre dette.

FO er positiv til de fleste forslagene i meldingen, men vil i dette notatet prioritere vår oppmerksomhet på et viktig område som det ser ut at departementet har glemt, ignorert eller av andre grunner unnlatt å skrive om; den tverrfaglige skolen. Den tverrfaglige skolen som ved bruk av helse- og sosialfaglig kompetanse sikrer at barn kan bli "fanget opp- og fulgt opp", "få styrket læringsutbytte gjennom målrettet kompetanse" og oppleve "bedre gjennomføring ved bedre samarbeid og samordning". Vi mener det er nødvendig å få fram at lærernes kompetanse ikke er det eneste svaret på alle utfordringer elever har i skole, og at kompetansen til ansatte med annen høyere utdanning må bli anerkjent på eget grunnlag, ikke som assistent til lærerne.

[Skriv inn tekst]

Målgruppa for stortingsmeldinga er barn, unge og voksne med behov for særskilt hjelp og støtte. FO ønsker i det følgende først og fremst å forholde seg til elever i skole med psykiske vansker, relasjonelle problemer og atferdsproblemer, samt elever med utviklingshemning.

FO har ca 800 medlemmer som har barnehage, skole og PPT som sin arbeidsplass. Langt de fleste av disse er ansatt i skole. De som jobber i barnehage er ansatt i stillinger som i utgangspunktet er ment for førskolelærere eller ufaglærte, mens de fleste medlemmene våre i skolen er ansatt i stillinger som er utlyst spesielt for personer med høgskoleutdanning innen helse- og sosialfag.

FO forventet at departementet nå ville være tydelig i forhold til at svært mange kommuner/skoler ansetter våre medlemmer som et supplement til lærernes kompetanse, og at denne meldingen kunne representere et steg videre på veien mot en tverrfaglig skole. FO synes det er svært beklagelig at meldingen heller representerer et steg tilbake. Tidligere NOUer og stortingsmeldinger fra og til Kunnskapsdepartementet har vært tydelige om behovet for en tverrfaglig skole (blant annet Tid for Læring 2010), mens departementet nå ignorerer denne kompetansen og omtaler den på linje med ufaglært personale.

Statped

FO støtter i all hovedsak de forslagene som foreligger i forhold til omorganisering av statped. Vi har dog fått meldinger fra tillitsvalgte som er bekymret for størrelsen på region Sørøst. Bekymringene gir grunn til å mene at stortinget bør vurdere dette på nytt.

FO vil også i forhold til Statped påpeke behovet for tverrfaglig kompetanse i tjenestene.

Assistenter vs. universitets- og høgskoleutdannet personale:

FO opplever departementet sin definisjonen av assistenter svært provoserende. Det er mulig at dette er gjort for enkelthetsskyld, men det er en forenkling som setter arbeidet for løsninger på komplekse utfordringer i skolen tilbake.

Personale med 3-årig universitets- og høyskoleutdanning i helse- og sosialfag er kvalifisert for arbeid i velferdsstaten på mange nivå, også i spesialisthelsetjenesten. Mange av dem som jobber i skolen i dag har videreutdanninger, også på masternivå, flere har spes.ped. At disse skal defineres som lærernes assistenter er svært underlig. På ingen andre områder innenfor velferdsstatens tjenester vil noe lignende bli gjort.

Det er heller ikke slik det fungerer i praksis. De fleste har titler som miljøterapeut, sosialarbeider, sosialpedagog eller egen profesjonstittel (f.eks. barnevernpedagog). Alle disse titlene sier noe om hvor dette personalet står utdanningsmessig, og gir føringer for at en blir verdsatt som kompetente samarbeidspartnere for lærerne. Disse kan også veilede lærerne innen sine felt (som oftest i hvordan møte utfordrende atferd, forebyggende arbeid, arbeid med elever med ulike psykiske vansker og diagnoser, samarbeid med hjemmet, klassemiljø osv.). Oppgavene disse har i skole varierer stort, men mye handler om å tilrettelegge for læring og utvikling for elevene de jobber med. Innen spesialundervisning er mange ansatt i forhold til elever med utviklingshemning, Asberger syndrom og/ eller ADHD.

Mange vernepleiere har i praksis ansvaret for undervisning av elever med utviklingshemning og elever med autisme. Ikke fordi skolene ønsker å spare penger, eller ikke får tak i pedagogisk

[Skriv inn tekst]

kompetent personale, men fordi det er enighet lokalt mellom PPT, rektor og skolens ansatte om at vernepleierne er best kvalifisert til å gi disse elevene et godt tilbud. Departementet er tydelig på at noe av problemet med spesialundervisningen overfor disse elevene har vært at det blir forventet for lite av deres muligheter for utvikling. Mange lærere uttrykker selv også at de mangler kompetansen til å gi disse elevene riktige utfordringer og oppgaver i skole, det blir mye «vafler og turgåing» blir det sagt. Vernepleiere ser derimot muligheter og har verktøy til opplæring i skolen, gjerne sammen med kvalifiserte lærere. FO mener det må gis åpning i opplæringslova for at vernepleiere kan ha ansvaret for opplæringen til elever med omfattende bistandsbehov/ kognitiv funksjonsnedsettelse.

For å sikre god effekt av helse- og sosialfaglig personell i skolen er det avgjørende at deres rammebetingelser legges til rette. Rammer til å jobbe tverrfaglig med lærerne, samarbeide med foreldrene, møte de andre instansene, kartlegge, drive forebyggende arbeid, jobbe fleksibelt etter elevens varierende behov, evaluere, få veiledning og gi veiledning. Slik er det ikke alltid i skolen. Sosialfaglig, sosialpedagogisk- og vernepleiefaglig arbeid skjer i samhandling med miljøet rundt. Når skolene ansetter høgskoleutdannet personale i assistentlignende stillinger vil de ikke nødvendigvis få utbytte av kompetansen disse besitter. Kunne en lærer undervist uten å planlegge? Uten å samarbeide med andre pedagoger? Uten å være oppdatert på nye planer, lover og regelverk? *Så lenge det ikke finnes retningslinjer i opplæringslova som definerer rammene for høgskoleutdannet helse- og sosialfaglig personell, kommer skolene fremdeles til å ansette disse i assistentlignende stillinger. Dette kan i stor grad være misbruk av kompetanse og ressurser.*

FO vil også gjøre stortinget oppmerksom på at lærerne ønsker selv å få samarbeide med personer som har supplerende kompetanse til sin egen. Noen med kompetanse på det de selv ikke mestrer, og som de ofte bruker mye tid og energi på. Dette kommer både til uttrykk i medieoppslag og i utdanningsforbundets innspill til ungdomsskolemeldingen.

FO sine medlemmer som jobber i skole opplever at de lokale skolene, rektorene og kommunene oftest er svært positive til vårt bidrag for å hjelpe elevene. De som har utformet stillinger der disse har rammer til å gjøre et godt faglig arbeid, opplever at våre grupper utgjør en vesentlig forskjell for elevene, foreldrene og lærerne.

De tre hovedstrategiene:

Fange opp – følge opp

Hvorfor skal alt arbeid med barn i skole utføres av lærere eller lærernes assistenter?

Skole er den eneste lovpålagte arenaen der alle barn i Norge må møte opp gjennom hele året i 10 år. Denne arenaen er unik for å kunne fange opp og følge opp det meste i barnets liv. Vi ønsker en helhetlig tilnærming til hjelpesystemet for mennesker i Norge, hvorfor holde skolen på sidelinja av dette? Det er her vi har sjansen til å hjelpe barna hver dag. Helse- og sosialfaglig personell er trent til å oppdage barn som strever både pga miljøet rundt seg og på grunn av psykisk helse, og har kompetanse til å snakke med barn om det som er vanskelig. De har også kompetanse til å vite hvem som skal hjelpe barnet videre med det som det sliter med, og kan bringe det videre raskt. Dessuten har de lik kompetanse som de ansatte i barnevernet, og som mange av de ansatte i BUP, og kan utføre samtaler, tilrettelegging, og trening for elevene på skolen, slik at barnet kan få hjelp i et kjent miljø, av personer det kjenner fra før.

[Skriv inn tekst]

Departementet er tydelig på at for å være i stand til å fange opp og følge opp, må pedagogisk personale ha den relevante kompetansen. I tillegg til dette mener FO det er enda bedre også å ansette personer med helse- og sosialfaglig kompetanse og la dem jobbe tett sammen med lærerne. Flere vil bli fanget opp tidligere, og oppfølginga vil kunne dekke en bredere del av barnets liv.

Målretta kompetanse – styrka læringsutbytte

«Å håndtere den mest utfordrende atferdsproblematikken krever spisskompetanse» (s.128). FO er enig i dette. Løsningen opplever vi som mer underlig.

Det kan virke som om «Læring og fellesskap» ser pedagogens og spesialpedagogens kompetanse som det eneste svaret på alle utfordringer i skolen. Med all mulig respekt for dyktige lærere: slik er det ikke! Det er for FO svært underlig at når alle andre grupper i befolkninger kan nyte godt av tverrfaglighet, så skal elever i norske skoler være avskåret for dette. Mange lærere ønsker tverrfaglighet, deres organisasjon ønsker det. Nå er det på tide at myndighetene tilrettelegger for det.

Ta for eksempel formuleringen side 100 om rådgiverfunksjonen. Departementet skriver her: « Rådgiverfunksjonen besittes ofte av lærere, men andre yrkesgrupper med for eksempel sosialfaglig bakgrunn kan også ivareta mange av de sosiale problemene elevene sliter med.» FO mener dette er en svært underlig formulering. Burde det ikke vært omvendt? At det først og fremst var sosialfaglig personell som var ansatt for å jobbe i forhold til sosialfaglige utfordringer, og at lærerne i en del tilfeller også kunne ivareta dette? FO ønsker en endring slik at det kommer tydelig fram at barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere er ønsket som sosialrådgivere i skolen.

Departementet ønsker PPT tettere på. Dette er viktig, men FO mener det trengs mer. Det er behov for kompetente fagpersoner som er ansatt i skolen hele tiden, som skolens personale og elevene kan nå umiddelbart ved behov. Vi ser også at enkelte elever trenger at de som følger dem opp til daglig har nok kunnskap om deres utfordringer og som har en verktøykasse av metoder til bruk til en hver tid.

FO lurer også på om departementet er bekymret over at PPT ikke lenger er like tverrfaglig sammensatt som det er ment å skulle være? Meldinga konkluderer med at PPT nå i langt større grad er en spesialpedagogisk tjeneste, men uttrykker ikke at dette er et problem som må gjøres noe med. Selv om PPT etter hvert kan få tilvisningsmyndighet til BUP er det likevel behov for psykologkompetanse og sosialfaglig kompetanse nær eleven! Om ikke PPT skal ha denne, bør den være representert i skolen. FO mener den bør være begge steder.

Samarbeid og samordning – bedre gjennomføring

Barnevernpedagoger, sosionomer og vernepleiere har høyt fokus på samarbeid med andre faggrupper og andre faginstanser. Fordi vi har lik utdanning som mye av personalet i instansene i velferdsstaten, har vi stor forståelse og kunnskap om hvordan systemet virker og når og hvordan man bruker hva. Miljøterapeuter på skoler bidrar gjerne i arbeid med individuell plan, ansvarsgrupper og andre tverrfaglige oppgaver.

[Skriv inn tekst]

Disse utdanningene har også stor kompetanse på samarbeid med foreldre i ulike livssituasjoner, og er gode på å kunne hjelpe hjemmene til å bidra positivt til elevenes utvikling. For mange foreldre oppleves det trygt at de allerede er kjent med en barnevernspedagog, sosionom eller en vernepleier fra skolen, før de evt trenger å samarbeide med disse yrkesgruppene i barnevernet. Andre får nok hjelp av skolens miljøterapeut til at de selv greier å komme i balanse som foreldre hjemme, eleven opplever raskere hjelp, og vi unngår å belaste hjelpesystemet som ofte har lange ventelister eller sliter med å holde fristene. Flere kommuner har valgt å utdanne sine skolars miljøterapeuter innen PMTO (foreldrerådgivning) og får slik et lavterskeltilbud til familier som sliter. Et eksempel kan være miljøterapeuter som jobber med barna også utenfor skoletiden, og bidrar dermed til et helhetlig tilbud.

FO vil med dette oppfordre stortinget om å følge opp de gode intensjonene i meldingen med et krafttak for en tverrfaglig skole. Vi erkjenner at det finnes lite forskning på effekten av barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere i skolen. Dette gir et godt grunnlag for forsøksprosjekt og forskning. På den måte kan vi faktisk oppnå den inkluderende skolen.

Med vennlig hilsen

Sign.
Rigmor Hogstad
forbundsleder

Sign.
Anne Hilde Lystad
Leder for faggruppe for FO medlemmer
ansatt i skole, barnehage, PPT og SFO